Teknologiateollisuus

Sähköpostitse saapunut lausuntopyyntö 2.11.2022, talousvaliokunnan kokous 16.11.2022.

Hallituksen esitys eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallisen lausuntonsa otsikkoasiassa. Yhteenveto lausunnostamme:

- Teknologiateollisuus pitää lakimuutosta tarpeellisena ja kannattaa sille asetettuja tavoitteita.

- Vakavien ympäristörikosten sisällyttäminen pakollisiin poissuljentaperusteisiin (84 §) on kannatettavaa.

- On hyvä, että pakollisten poissuljentaperusteiden soveltaminen alihankkijoihin on jatkossakin hankintayksiköille harkinnanvarainen ja siten vapaaehtoinen toimenpide. Teknologiateollisuus ehdottaa, että rikosrekisteriotteet tulee saattaa hankintayksiköiden sähköiseen seurantaan viipymättä.

- Kokonaisedullisuutta koskevat säännökset ovat edelleen riittämättömiä edistämään julkisten hankintojen vaikuttavuutta lain tavoitteiden mukaisesti.

- Teknologiateollisuus kannattaa vaatimusta, jonka mukaan laadun ja muiden mahdollisten ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat tulee lisätä hankintaa koskevan päätökseen (123 §).

- Teknologiateollisuus ei kannata laatuun liittyvien ratkaisuperusteiden rajaamista valituskelpoisuuden ulkopuolelle (146 §). Mielestämme juuri laatuun liittyvien ratkaisuperusteiden oikeudellinen arviointi markkinaoikeudessa olisi olennaista lain tavoitteiden ja säännösten toteutumisen varmistamiseksi.

Teknologiateollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

Lausunto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (hankintalaki), vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (erityisalojen hankintalaki) sekä rikosrekisterilakia.

Ehdotettavilla muutoksilla huomioitaisiin hallitusohjelman mukaiset muutostarpeet ja toisaalta muutokset rajattaisiin parlamentaarisesti sovittuihin asioihin. Muutoksilla pyritään korostamaan ympäristönäkökulmien huomioimista ja laadun merkitystä tarjouksen valintaperusteena. Lakiin lisättäisiin eräitä ympäristörikoksia tarjoajien pakollisiksi poissulkemisperusteiksi sekä selkeytettäisiin hankintayksiköiden tiedonsaantioikeuksia alihankkijoiden poissulkemisesta silloin, kun näihin voidaan soveltaa pakollisia poissulkemisperusteita.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi selkeytettäväksi eräitä menettelyjä koskevia säännöksiä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Lain tavoitteet (2 §)

Lain tavoitteet on kirjattu ehdotuksen 2§:ään. Säännösehdotuksen mukaan lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten, kestävien ja ympäristöystävällisten hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hallituksen esityksessä on ehdotettu tavoitteisiin lisättäväksi nimenomaisesti ympäristöystävällisten hankintojen tekeminen. Tätä on perusteltu yleisesti sillä, että hankintayksiköiden tulee ottaa huomioon hankintoja tehdessään ympäristö- ja sosiaaliset näkökulmat. Jo voimassa olevassa hankintalaissa lain tavoitteena on mm. kestävien hankintojen tekeminen. Teknologiateollisuus huomauttaa, että yleisesti vakiintuneen käsityksen mukaan kestävä hankinta pitää sisällään myös ympäristönäkökohtien huomioimisen.

Näkemyksemme mukaan kestävään kehitykseen ja vastuullisuuteen liittyviä tavoitteita voidaan lainsäädännön ohella edistää myös neuvonnan, ohjeistuksen ja erilaisten mallien kautta sekä kehittämällä hankintoihin liittyviä sähköisiä palveluita kuten erilaisia digitaalisia tuotepasseja.

Teknologiateollisuus ry pitää lakimuutosta tarpeellisena ja kannattaa sille asetettuja tavoitteita.

Alihankkijoiden poissulkeminen (82 §) ja Pakolliset poissulkemisperusteet (84 §)

Perustelumuistion mukaan työ- ja elinkeinoministeriö on huomioinut saadun lausuntopalautteen ja tehnyt muutoksia ehdotukseen. Teknologiateollisuus kiittää ministeriötä erityisesti alihankkijoiden poissulkemista ja pakollisia poissulkemisperusteita koskevien säännösten udelleenmuotiluja, jotka ovat kannatettavia.

Kannatamme luonnoksessa esitettyjen pakollisten poissulkemisperusteiden sisällyttämistä lakiin. Erityisesti vakavien ympäristörikosten sisällyttäminen pakollisiin poissuljentaperusteisiin on kannatettava. On myös hyvä, että perusteet on määritelty täsmällisesti säännösviittauksin.

Säädösmuotoilussa on hyvin tuotu esiin se, että pakollisten poissuljentaperusteiden soveltaminen alihankkijoihin on jatkossakin hankintayksiköille harkinnanvarainen ja siten vapaaehtoinen toimenpide. Rikosrekisteriotteet tulee saattaa hankintayksiköiden sähköiseen seurantaan viipymättä.

Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta (93 §, 106 § ja 122 §)

Hankintalain kokonaistaloudellista edullisuutta koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että niistä poistettaisiin nimenomainen viittaus halvimpaan hintaan yhtenä kokonaistaloudellisen edullisuuden vaihtoehdoista. Halvin hinta ehdotetaan korvattavaksi muotoilulla, jonka mukaan edullisimmaksi katsottaisiin tarjous, joka on hankintayksikön kannalta hinta-laatusuhteeltaan paras tai kustannuksiltaan edullisin. Edelleen säännöksen mukaan kokonaistaloudellisesti edullisin voi myös olla sellainen hinnaltaan edullisin tarjous, joka täyttää hankintayksikön hankinnan kohteelle sekä tarjoajalle asettamat vaatimukset. Jos hankintayksikkö käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

Teknologiateollisuus pitää säännöksen täsmennystä kehitysaskeleena, mutta riittämättömänä edistämään julkisten hankintojen vaikuttavuutta lain tavoitteiden mukaisesti tai ylipäätään turvaamaan elinkaariedullisimpien ratkaisujen kilpailukykyä. Teknologiayrityksiltä saadun palautteen perusteella hankintayksiköt käyttävät erityisesti tavarahankinnoissa pääasiallisesti hintaan perustuvia hankintakriteereitä, eikä säännös velvoita niitä millään tavalla muuttamaan menettelyitään.

Hankintaa koskeva päätös (123 §)

Esityksen mukaan hankintayksikön olisi esitettävä hankintaa koskevassa päätöksessä, kuinka hankinnassa on huomioitu laatuun liittyvät vaatimukset, ja mahdolliset muut ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat. Teknologiateollisuus kannattaa tätä lisäystä. Haluamme osaltamme korostaa tässäkin yhteydessä, että hankintayksikön tulee ottaa huomioon niin kestävän kehityksen tavoitteet kuin laatutekijätkin jo hankintaa suunniteltaessa.

Muutoksenhaun kohde ja rajoitukset (146 §)

Ehdotuksen 146 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jonka mukaan markkinaoikeuden käsiteltäväksi ei voitaisi saattaa hankintalain nojalla hankintayksikön päätöstä tai ratkaisua siitä, että kuinka hankintayksikkö on 123 §:ssä huomioinut laadun kyseisessä hankinnassa.

Lain perusteluissa on todettu, että tällainen hankintayksikön tarkoituksenmukaisuusharkintaan liittyvä ratkaisu koskee viime kädessä hankinnan sisältöä eivätkä hankintamenettelyn syrjimättömyyttä tai avoimuutta, eikä niitä koskevien ratkaisujen oikeudellinen arviointi soveltuisi voimassa olevaan ja tämän ehdotuksen mukaiseen julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmään.

Teknologiateollisuus ei kannata lisäystä vaan katsoo, että juuri laatuun liittyvien ratkaisuperusteiden oikeudellinen arviointi markkinaoikeudessa olisi olennaista lain tavoitteiden ja säännösten toteutumisen varmistamiseksi.

Muut huomiot

Teknologiateollisuus ry kannattaa Korkeimman hallinto-oikeuden lausuntoluonnokseen antamassa lausunnossa esiin nostettua huomiota siitä, että Puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain valitusoikeutta koskeva sääntely (105 §:n 1 momentti) poikkeaa hankintalaista. Kannatamme KHO:n näkemystä siitä, että myös puolustus- ja turvallisuushankinnoissa markkinaoikeuden päätöstä koskeva muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen tulisi säätää vastaavalla tavalla valituslupaa edellyttäväksi. Valituslupasääntelyn toteuttamista olisi syytä harkita arvioitaessa puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain muutostarpeita.

Lisätiedot:

Johtaja Helena Soimakallio
sähköposti: helena.soimakallio@teknologiateollisuus.fi
puhelin: 040 - 550 7706